

Suomi–Japani-sillalle tarvitaan kulkijoita

■ Heikki Mäkipää

Suomen Japanin-instituutin missio on rakentaa kestävä akateeminen ja kulttuurinen silta Suomen ja Japanin välille. Strategian perusteena on tiedon hankinta ympäristöstä, saadun tiedon analysointi ja ymmärtäminen.

Suomen Japanin-instituutin strategisena tehtävänä on rakentaa alusta, joka mahdollistaa instituutin asiakkaiden (yliopistot, tutkijat, opiskelijat, ministeriöt, Suomen Akatemia, Tekes) omien strategisten suunnitelmien tekemisen ja toteuttamisen Japanissa. Instituutti toteuttaa myös opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiaa. Lisäksi instituutti lisää teknisen ja taloudellisen asiantuntemuksen vuorovaikutusta Suomen ja Japanin välillä ideoimalla, hallinnoimalla, koordinoimalla ja pilotoimalla innovatiivisia ohjelmia ja hankkeita, joilla on merkittävyyttä instituutin perustajajäsenille ja taustayhteisöille.

Sillanrakennuspuuhat kestävät 12 vuotta

Suomen Japanin-instituutti on perustamisesstaan lähtien rakentanut kestäväälle ja laajalle pohjalle tieteen ja kulttuurin siltaa Suomen ja Japanin välille. Nyt 13 vuotta myöhemmin voi hyvällä syyllä sanoa, että silta on valmis ja betonoitu niin lujasti maidemme välille, ettei sitä mikään enää horjuta. Työ on vaatinut instituutin henkilökunnalta ja instituutin säätöön hallitukselta määrätietoista otetta, joka on jatkunut henkilövaihdoksista huolimatta.

Sillan rakentamisen aikana instituutti on saanut luotua sellaisen kontaktiverkoston Japaniin ja myös Suomeen, että edes kovimmat kilpailijamme, Yhdysvallat, Britannia, Australia, Brasilia, Saksa ja Ranska, eivät ole siihen pystyneet. Vaikka suhdeverkosto Japanissa on aina hyvin

henkilökohtainen ja -sidonnainen, on instituutti toiminnallaan saanut partnerit vakuuttuneiksi yhteistyölinjan jatkumisesta alusta alkaen.

Japanilaiset tieteen huippua

Japanilaiset ovat tieteen huipulla monilla aloilla. Suomalaisten kannattaakin olla tästä tietoisia ja hyödyntää japanilaisten osaaminen ja halukkuus luoda kansainvälisiä kontakteja. Suomalaisten on ollut aina helppoa toimia Euroopan mittakaavassa ja avata yhteyksiä Yhdysvaltoihin. Tänä päivänä tämä ei kuitenkaan enää riitä. On avauduttava myös itään. Tutkimusyhteistyö Venäjän kanssa on jostain syystä takellellut eikä siinä ole päästy merkittäviin tuloksiin. Kiina ja Intia uusina nousevina tiedemaina ovat magneetin tavoin saaneet myös suomalaisten tiedemiesten huomiota. Kuitenkin on muistettava, että kaikesta valtavasta kehityksestä ja potentiaalista huolimatta molemmat maat ovat uuden tiedon tuottajina vielä valovuoden päässä Japanista.

Japani tuottaa Yhdysvaltojen jälkeen ylivoimaisesti eniten uutta tietoa ja soveltaa sitä käytäntöön. Tiedeyhteisössä tämä merkitsee sitä, että japanilaiset ovat haluttuja yhteistyökumppaneita, mutta ei ole lainkaan itsestään selvää, että he olisivat kiinnostuneita suomalaisten tiedemiesten kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Instituutti on järjestelmällisesti pyrkinyt herättämään Japanissa mielenkiintoa Suomea kohtaan nimenomaan huippuosaamisen avulla. Tässä on onnistuttu hyvin, ja suomalaiset tutkijat voivat niin halutessaan kilpailla tasavertaisesti muiden länsimaalaisten kollegojensa kanssa japanilaisten huomiosta ja myös äärettömän monipuolisesta tutkimuslaitetekannasta.

Japani panostaa G30-yliopistoihin

Japanin opetus-, tiede- ja teknologiaministeriö (MEXT) on tämän vuoden alusta avannut 30 merkittävimmälle japanilaiselle yliopistolle ohjelman (*Global 30*), minkä avulla rahoitetaan yliopistojen kansainvälistymistä. Aluksi kansainvälistyminen kohdennetaan opiskelijavaihtoon ja englanninkielisen opetuksen lisäämiseen. Jatkossa on ilmeisen selvää, että nämä valitut yliopistot tulevat jatkossa saamaan lisää varoja tutkimusyhteistyön kehittämiseen. Yliopistot valitaan ohjelmaan kahdessa erässä. Ensimmäiseen erään valittiin 13 yliopistoa, jotka huippututkimusyksiköiden mukaisessa ranking-järjestyksessä ovat seuraavat: Tokio, Kioto, Osaka, Tohoku, Nagoya, Keio, Waseda, Kyushu, Ritsumeikan, Tsukuba, Doshisha, Sophia ja Meiji.

Instituutti on luonut hyvät suhteet edellä mainittuihin yliopistoihin ja monella suomalaisella yliopistolla on jo olemassa tuiki tarpeellinen yhteistyö- ja opiskelijavaihtosopimus. Sopimus pohjainen toiminta institutionaalisella tasolla on ainoa oikea tie päästä tuloksia tuottavaan ja merkittävät volyymit sisältävään yhteistyöhön.

Japanissa on vastikään julkistettu 4. tiede- ja teknologiaohjelma vuosille 2011–15. Ohjelman avulla Japanin katsotaan vuoteen 2020 mennessä olevan maa, jossa toteutetaan kestävää kasvua, luodaan maailman korkeinta tiedettä ja tietoa, huolehditaan korkeasta elämisen laadusta, ratkaistaan maailmanlaajuisia ongelmia ja jossa nuorisolla on unelmia. Perustutkimukseen uskotaan vankasti ja sitä varten annetaan uteliaisuuden ohjata tutkimusta entistä enemmän ja perustetaan ”tutkimusyliopistojen liitto” tiedon ja parhaimpien käytänteiden jakamiseksi.

Japanilainen tiedeyhteisö keskittyy edelleenkin ympäristötieteisiin, nanoteknologiaan, ICT:hen, lääketieteeseen ja ihmisten hyvinvointiin, energia-asioihin, sosiaalisten rakenteiden tutkimiseen sekä materiaalitieteisiin. Uusi ohjelma antaa mahdollisuuden keskittyä uusiutuviin energiamuotoihin, alhaisen hiilipitoisuuden tuotantotapoihin, energian säästämiseen, ennaltaehkäisevään lääketieteeseen, uusiin diagnostisiin

ja hoidollisiin menetelmiin, vanhusten hoitoon, innovaatioiden synnyttämiseen ja turvallisen elinympäristön kehittämiseen. Siis meille suomalaisille myös hyvin tuttuihin asioihin.

Sillalle molemminpuolista liikennettä

Suomen Japanin-instituutin viime vuosien tieteellistä toimintaa on pääasiallisesti toteutettu Suomi–Japani-ohjelman 2007–11 asettaman neljän päämäärän mukaisesti:

- yliopistojen ja tutkimuslaitosten huippututkimusyksiköiden välisen tutkimusyhteistyön lisääminen ja tukeminen,
- nuorten tutkijoiden jatko-opiskelu- ja työkentelymahdollisuuksien lisääminen ja tukeminen,
- tutkijoiden liikkuvuuden lisääminen ja tukeminen sekä
- opiskelijaliikkuvuuden lisääminen ja tukeminen.

Käytännössä se on merkinnyt uusien rahoitusinstrumenttien kehittämistä Japanin ja Suomen väliseen tutkimusyhteistyöhön, yliopistojen välisten sopimusten synnyttämistä, noin 30 seminaarin järjestämistä vuosittain, 20–30 tutkijaryhmän vierailun valmistelua ja toteuttamista vuosittain sekä suomalaisten yliopistojen markkinoimista japanilaisille tutkijoille ja opiskelijoille. Lisäksi instituutti on tehnyt selvityksiä muun muassa teknologian lisensioinnin järjestelyistä japanilaisissa yliopistoissa, tutkijoiden liikkuvuuden esteistä ja Japanissa vuonna 2004 toteutetun yliopistoreformin vaikutuksista.

Silta on avattu, ja se on avoin kaikille tieteen ja kulttuurin aloille. Tokiossa sijaitseva Suomen Japanin-instituutti ei ole sillalla passipoliisina, vaan se on auttamassa Japanin päässä kaikkia suomalaisia tieteen harjoittajia ja opiskelijoita tieteen alasta riippumatta selviytymään jokapäiväisestä elämästä yhdessä maailman kiehtovimmista ja kulttuurisidonnaisimmista maista.

Kirjoittaja on Suomen Japanin-instituutin johtaja ja Meiji-yliopiston vieraileva professori.